

LIETUVOS RESPUBLIKOS
NEĮGALIŲJŲ SOCIALINĖS INTEGRACIJOS ĮSTATYMO Nr. I-2044
PAPILDYMO 16-1 STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Europos Komisija (toliau - Komisija) 2021 m. kovo mėnesį patvirtino 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategiją (toliau - Strategija). Strategijoje numatyta:

- 1) neįgaliųjų teises įtraukti į visas politikos kryptis ir sritis;
- 2) Komisija ragina visas Europos Sąjungos institucijas ir įstaigas, agentūras ir delegacijas paskirti savo institucijų ir su negalia susijusių strategijų neįgalumo koordinatorius.

Atsižvelgiant į Strategiją, taip pat į Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją, bei siekiant tinkamos neįgaliųjų interesų apsaugos būtina įtvirtinti neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigybę kiekvienoje savivaldybėje. Šios pareigybės tam tikrose savivaldybėse galėtų virsti administracijos padalinių, atsižvelgiant į tos savivaldybės gyventojų skaičių.

Šiuo metu Lietuvos savivaldybėse yra įsteigtos tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorių pareigybės, kurių paskirtis – siekiant koordinuoti savivaldybėje teikiamas švietimo pagalbos, socialines ir sveikatos priežiūros paslaugas vaikams nuo gimimo iki 18 metų ir asmenims, turintiems didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių iki 21 metų (ir jų tėvams ar globėjams/rūpintojams).

Pažymėtina, kad Įstatymo projektu siūloma įsteigti neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigybę būtų skirta daug platesniam asmenų ratui atsižvelgiant į žmonių amžių, negalios ir specialiųjų poreikių skirtingumą, taip pat neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus veikla yra reikalinga daugelyje savivaldybės veiklos sričių (ne tik švietimo, socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros, tačiau ir aplinkos pritaikymo, viešojo transporto ir kitose srityse).

Šiuo metu neįgaliųjų teisių užtikrinimas vykdomas centralizuotu lygiu per Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą (toliau - LGKT), nagrinėjant neįgaliųjų, kurių teisės buvo pažeistos, skundus. Toks neįgaliųjų teisių mechanizmas nėra efektyvus, nes LGKT su savo turimais resursais neturi galimybės efektyviai užtikrinti neįgaliųjų teisių apsaugos visose savivaldybėse – LGKT neturi teritorinių padalinių, kurie leistų greitai ir efektyviai reaguoti į daromus pažeidimus. Be to LGKT kompetencija siejama jau su padarytų neįgaliųjų teisių pažeidimų konstatavimu, tačiau ne su jų prevencija. Taip pat nėra užtikrinamas vienodas neįgaliųjų teisių ir interesų apsaugos lygis skirtingose savivaldybėse.

Neįgaliųjų reikalų koordinatoriai savivaldybėse užtikrintų, jog būtų galima išvengti neįgaliųjų teisių pažeidimų (pvz., konsultuojant savivaldybės administraciją dėl viešųjų pirkimų sąlygų, jog perkamos prekės/paslaugos atitiktų universalus dizaino kriterijų ir būtų tinkamos neįgaliesiems naudotis, dalyvaujant statybos projektų viešinimo procese ir užtikrinant projektuojamų pastatų atitikimą neįgaliųjų poreikiams ir kt.). Neįgaliųjų reikalų koordinatorius taip pat užtikrintų kompleksinių savivaldybės teikiamų paslaugų neįgaliesiems tvarumą, koordinuotų jų teikimą, užtikrintų „vieno langelio“ principo savivaldybėje įgyvendinimą dėl neįgaliųjų klausimų, palengvinant neįgaliųjų socialinę integraciją į visuomenę bei teikiant neįgaliesiems reikalingą pagalbą, kuri padėtų palaikyti neįgaliųjų socialinius įgūdžius, savarankiško gyvenimo įgūdžius, jų galimybes savarankiškai dalyvauti bendruomenės gyvenime.

Šiuo Įstatymo projektu siekiama, jog neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigas einantis asmuo turėtų pakankamas administracines, vadybos ir teises kompetencijas, gebėtų tinkamai taikyti teisės aktus, koordinuoti skirtingų savivaldybės administracijos padalinių ir institucijų/įstaigų darbą, todėl, šio Įstatymo projekto iniciatorių manymu, savivaldybės neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigos turėtų būti priskirtos ne žemesniam, kaip A lygiui 11,5 kategorijai pagal Lietuvos valstybės tarnybos įstatymą.

Įstatymo projekto svarbiausi uždaviniai:

1. numatyti naują neįgaliųjų interesų ir teisių savivaldybėse užtikrinančią pareigybę neįgaliųjų reikalų koordinatorių;

2. užtikrinti neįgaliųjų interesų atstovavimą savivaldybei priimant sprendimus (pvz., vykdant viešuosius pirkimus, statybos procese, statinių naudojimo priežiūroje ir kt.);

3. užtikrinti efektyvų neįgaliųjų aptarnavimą savivaldybėje, įgyvendinant „vieno langelio“ principą su neįgaliųjų reikalais susijusiems klausimams, neįgaliųjų prašymams ir skundams spręsti;

4. efektyviau rengti įgyvendinti savivaldybės neįgaliųjų socialinės integracijos politikos programas ir priemones, teikiant rekomendacijas visiems savivaldybės skyriams dėl neįgaliųjų teisių užtikrinimo;

5. gerinti savivaldybės, savivaldybės institucijų ir įstaigų, nevyriausybinį organizacijų, dirbančių neįgaliųjų socialinės integracijos politikos srityje, bendradarbiavimą;

6. efektyvinti statistinių duomenų apie savivaldybėje gyvenančius neįgaliuosius, reikalingų paslaugoms plėtoti ir situacijai įvertinti rinkimą, apdorojimą, panaudojimą siekiant pagerinti neįgaliųjų padėtį savivaldybėje.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos Seimo narė, Seimo Neįgaliųjų teisių komisijos pirmininkė Monika Ošmianskienė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 14 punkte numatyta viena iš savivaldybių savarankiškų (Konstitucijos ir įstatymų nustatytų (priskirtų) savivaldybių funkcijų yra sąlygų savivaldybės teritorijoje gyvenančių neįgaliųjų socialiniam integravimui į bendruomenę sudarymas. Tačiau šiuo metu Lietuvos Respublikos teisės aktuose nėra numatytos neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigybės. Neįgaliųjų teisės ginamos jau esant jų pažeidimui. Savivaldybėse nėra efektyviai vykdoma neįgaliųjų teisių ir teisėtų interesų pažeidimų prevencija.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigybė kiekvienoje savivaldybėje leis pagerinti neįgaliųjų socialinės integracijos padėtį, koordinuoti efektyviai, savalaikę ir tikslią pagalbą neįgaliesiems.

Savivaldybės neįgaliųjų reikalų koordinatorius rengs ir įgyvendins savivaldybėje įgyvendinamas neįgaliųjų socialinės integracijos politikos programas ir priemones, analizuos neįgaliųjų, neįgaliųjų asociacijų ir organizacijų ir su neįgaliaisiais dirbančių organizacijų padėtį savivaldybėje, plėtos savivaldybės institucijų ir įstaigų, dirbančių neįgaliųjų socialinės integracijos politikos srityje, bendradarbiavimą, palaikys ryšius su užsienio neįgaliųjų organizacijomis ir atliks kitas savivaldybės neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas įstatymas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijos rizikai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymo įgyvendinimas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Neprieštarauja. Įstatymo projektu siekiama Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos, Europos Komisijos 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijos ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių neįgaliųjų teisių ir teisėtų interesų užtikrinimą, sklandesnio ir efektyvesnio įgyvendinimo.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai reikės parengti savivaldybės neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigybės aprašymą.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte nėra vartojama naujai apibrėžtų sąvokų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštaruoja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams ir prisideda prie jų įgyvendinimo.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus Įstatymo projektą, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti savivaldybės neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigybės aprašymą iki įstatymo pakeitimų įsigaliojimo dienos.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Manoma, kad savivaldybių biudžetams neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigybė per metus iš viso savivaldybėms bendrai kainuotų iki 1.500.000 EUR. Tokie skaičiavimai atlikti remiantis tuo, jog Lietuvos Respublikoje yra 60 savivaldybių, taigi būtų 60 neįgaliųjų reikalų koordinatorių pareigybių. Vieno neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus darbo užmokestis neatskaičius mokesčių galėtų sudaryti maždaug 2.000 EUR. Kitų ženklų papildomų išlaidų savivaldybės patirti neturėtų, nes neįgaliųjų reikalų koordinatoriui nebūs reikalingos papildomos patalpos, darbo funkcijas jis atliks savivaldybių administracijų patalpose.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Dėl savivaldybės neįgaliųjų reikalų koordinatorių buvo atsiklausta keturių merų – Klaipėdos, Kazlų rūdos, Šiaulių ir Vilniaus. Visi pritarė, kad tokia pareigybė reikalinga ir turi būti reglamentuota įstatymu. Projektas pristatytas Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorei, kuri pritarė, kad tokia pareigybė reikalinga ir turi būti reglamentuota įstatymu. Apie projektą buvo kalbėtasi ir su LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos viceministre, kuriojančią žmonių su negalia reikalus, kuri pritarė neįgaliųjų reikalų koordinatoriaus pareigybės reikalingumui savivaldybėse.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Savivaldybės administracija, Neįgaliųjų reikalų koordinatorius.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia
Lietuvos Respublikos Seimo narė

Monika Ošmianskienė

